

Doina Cosman

PSIHOLOGIE MEDICALĂ

Ediția a II-a revăzută și adăugită

POLIROM
2025

Cuprins

<i>Cuvânt înainte la ediția a doua</i>	11
<i>Cuvânt înainte la prima ediție</i>	13
<i>Abrevieri</i>	15

Partea I

Persoană și personalitate

Capitolul 1. Domeniul de definire al psihologiei medicale	21
1.1. Apariția psihologiei medicale ca disciplină autonomă	21
1.2. Psihologia medicală și psihologia clinică – delimitări conceptuale	24
1.3. Abordări psihologice cu relevanță pentru medicină	27
Capitolul 2. Limitele normalității.	39
2.1. Normalitate și anormalitate.	39
2.2. Criteriile de normalitate și anormalitate	40
2.3. Sănătatea și boala	44
2.4. Modelele teoretice ale bolii și sănătății	52
Capitolul 3. Funcționarea normală a psihismului.	58
3.1. Trilogia minții: funcțiile cognitive, afective, conative	59
3.2. Funcțiile executive	76
3.3. Voința și activitatea.	86
3.4. Comportamentul	89
3.5. Conștiința	90
3.6. Motivația.	96
Capitolul 4. Evaluarea funcțiilor psihice	105
4.1. Principii ale examenului funcțiilor psihice.	106
4.2. Fazele examinării stării psihice actuale	107
4.3. Examinarea stării psihice actuale	110
4.4. Scale clinice de evaluare a stării psihice	124
4.5. Actualizări în nosografia psihiatrică.	137

Capitolul 5. Personalitatea	139
5.1. Repere în terminologia personologică	139
5.2. Teoriile personologice.	140
5.3. Factorii formativi ai personalității	154
5.4. Caracteristicile personalității	158
5.5. Starea de bine (<i>wellbeing</i>)	160
5.6. Conceptul de calitate a vieții	162
5.7. Creativitatea	164
Capitolul 6. Teste de evaluare a personalității	169
6.1. Istoricul cercetării tulburărilor de personalitate	169
6.2. Metodele de investigare a personalității	172
6.3. Examinarea categorială a tulburărilor de personalitate	173
6.4. Examinarea dimensională a personalității.	177
6.5. Testele proiective de personalitate	184
6.6. Diagnosticul tulburării de personalitate în ICD-11.	185
Capitolul 7. Tipuri constituționale	189
7.1. Terminologie.	190
7.2. Tipologiile antice	191
7.3. Tipologiile morfofiziopsihologice	191
7.4. Tipologia psihanalitică a lui S. Freud.	194
7.5. Tipologia lui C.G. Jung.	195
7.6. Tipologia lui K. Schneider	196
7.7. Relația genotip-fenotip	198
7.8. Discreditarea tipologiilor	199
7.9. Valorificarea tipologiilor în medicina contemporană	200
Capitolul 8. Psihologia diferențială a vârstelor și sexelor	203
8.1. Psihologia vârstelor.	204
8.2. Ciclurile vieții	206
8.3. Diferențele de gen.	212
8.4. Psihologia diferențială a sexelor în copilărie	214
8.5. Psihologia diferențială a sexelor în adolescență	216
8.6. Psihologia diferențială a sexelor la vârsta adultă	220
8.7. Psihologia diferențială a sexelor la vârsta senectuții	222
8.8. Sexualitatea normală și patologică	225

Partea a II-a

Medicina și boala.
Doctorul și pacientul

Capitolul 9. Psihologia persoanei bolnave	231
9.1. Statutul și rolul social ale persoanei bolnave	232
9.2. Factorii ce determină trăirea bolii.	234
9.3. Boala ca durere și suferință	234
9.4. Conceptualizarea bolii	239
9.5. Personalitatea pacientului și mecanismele de apărare în boală	242
9.6. Atitudinile pacientului ca expresie a trăirilor față de boală . .	249
9.7. Stigmatizarea bolnavului – factor de agravare a percepției bolii	253
9.8. Atitudinile aparținătorilor față de suferința pacientului	257
9.9. Calitatea relației cu pacientul – factor de promovare a alianței terapeutice	257
Capitolul 10. Psihologia profesiei medicale	259
10.1. Reprezentări culturale ale medicului și ale rolului său în societate	259
10.2. Statutul și rolul de medic	261
10.3. Motivațiile medicului în profesarea medicinei	261
10.4. Tipuri de profil medical	262
10.5. Deontologia medicală	265
10.6. Adevăr și secret profesional	270
10.7. Surse de fisurare a secretului profesional	271
10.8. Când poate fi încălcată confidențialitatea?	271
Capitolul 11. Relația medic-pacient. Comunicarea în medicină	274
11.1. Caracteristici generale ale relației terapeutice în medicină. . .	274
11.2. Moduri specifice de relaționare în funcție de tipologia pacientului.	278
11.3. Specificul relației medic-pacient în funcție de gravitatea bolii	280
11.4. Bariere în relația medic-pacient. Contagiunea psihică	280
11.5. Comunicarea în medicină ca fundament al relației medic-pacient	286
11.6. Tehnici de comunicare frecvent folosite în practica medicală	293

11.7. Comunicarea în situații speciale. Comunicarea prognosticului infaust	295
11.8. Comunicarea medicală la distanță. Telemedicina	298
11.9. Interviu motivațional. Aplicații în medicina somatică și psihiatrie	300
11.10. Sinteza LEARN	304
Capitolul 12. Complianta și constrângerea terapeutică	305
12.1. Complianta, aderența sau concordanța terapeutică	305
12.2. Evaluarea compliantei. Angajamentul	307
12.3. Alianța terapeutică	308
12.4. De la obediență la constrângere terapeutică	313
12.5. Persuasiunea, manipularea și recompensa	314
12.6. Evitarea coerciției în procesul terapeutic	316
Capitolul 13. Iatrogeniile	318
13.1. Circumscrierea termenului <i>iatrogenie</i>	318
13.2. Iatrogenia de investigare și explorare	320
13.3. Iatrogenia psihologică sau de relație.	322
13.4. Iatrogenia medicamentoasă sau terapeutică	323
13.5. Iatrogenia de spital	326
13.6. Culpa medicală	329
13.7. Malpraxisul	330
Capitolul 14. Relația stres-sănătate-boală	332
14.1. Natura stresului.	332
14.2. Ce nu este stresul?	334
14.3. Definiția stresului	336
14.4. Manifestările stresului.	338
14.5. Mecanismele stresului.	339
14.6. Tipuri de stresori.	341
14.7. Relația stres-sănătate. Strategii de adaptare la stres. Copingul	345
14.8. Resursele personale în strategiile de adaptare. Reziliența . . .	347
14.9. Resursele externe în strategiile de adaptare. Suportul social . . .	353
14.10. Modelul stres-vulnerabilitate al bolii	354
14.11. Teste de evaluare a stresului	357
Capitolul 15. Promovarea comportamentului sanogen.	362
15.1. Medicina omului sănătos	362
15.2. Dificultăți în promovarea unui stil de viață sănătos	365
15.3. Reducerea factorilor de risc prin psihoeucația pacientului și a familiei sale	368
15.4. Reducerea factorilor de risc prin terapii individuale. Cuplul terapeutic.	373

15.5. Reducerea factorilor de risc prin grupuri de susținere	374
15.6. Reducerea factorilor de risc prin terapii comportamentale și cognitive	375
15.7. Renunțarea la comportamentele nesănătoase	375
15.8. Rolul spiritualității în menținerea sănătății și a echilibrului emoțional al persoanei	378

Partea a III-a

Psihologia în fața limitelor medicale

Capitolul 16. Trauma psihologică	387
16.1. Trauma psihologică. Definiție.	387
16.2. Răspunsul la traumă. Trăirea traumei	388
16.3. Dinamica temporală a traumei	390
16.4. Evoluția conceptului de traumă. Medicalizarea traumei.	392
16.5. Evaluarea traumei prin teste clinice	393
16.6. Noi abordări ale diagnosticului de tulburare de stres posttraumatic în ICD-11	395
Capitolul 17. Psihologia crizei și a dezastrelor	399
17.1. Criza	399
17.2. Tipuri de criză.	402
17.3. Intervenția în criza situațională individuală	404
17.4. Managementul intervenției în criza situațională individuală.	412
17.5. Psihologia dezastrelor.	418
17.6. Intervenția în criza psihologică produsă de dezastre	422
Capitolul 18. Tanatopsihologia.	426
18.1. Conceptul de <i>moarte</i> în medicină și societate	426
18.2. Definiția morții	428
18.3. Criteriile medicale și juridice de declarare a decesului	429
18.4. Conștientizarea procesului de moarte. Etapele trecerii de la viață la moarte	433
18.5. Îngrijirea muribundului. Rolul medicului în asistența muribundului. Paliatia.	435
18.6. Asistarea psihologică a familiei muribundului	441
18.7. Reacția de doliu	443
18.8. Doliul necomplicat	445
18.9. Doliul patologic	454
Capitolul 19. Sinuciderea.	457
19.1. Despre natura și cauzele procesului suicidar	457

19.2. De la clarificări semantice spre definiții clinice. Dezbateri și propuneri actuale.	458
19.3. Comportamentul suicidar. Definiții folosite în practica clinică	466
19.4. Fazele și metodele suicidului	468
19.5. Diferențierea decesului prin sinucidere de accident sau crimă.	473
19.6. Diferențierea sinuciderii de eutanasiere și suicidul asistat. Dileme etice	474
19.7. Procesul suicidar. Fenomenologia suicidului	478
19.8. Teorii asupra suicidului.	488
19.9. Evaluarea riscului suicidar. Rolul mass-media în inducerea comportamentului suicidar.	493
19.10. Prevenția și postvenția sinuciderii	499
Capitolul 20. Psihologia durerii	507
20.1. Spre o definiție a durerii.	507
20.2. Teorii ale durerii	508
20.3. Fenomenologia durerii	510
20.4. Evaluarea durerii prin teste clinice	516
<i>Anexe</i>	521
<i>Bibliografie</i>	537
<i>Index de subiecte</i>	563

MMPI 2 și MMPI 2 PD (Inventarul de personalitate multifazic Minnesota)

Inventarul multifazic de personalitate Minnesota este, probabil, instrumentul de testare cel mai des folosit în evaluarea trăsăturilor de personalitate. Testul a fost elaborat în 1940, dar a suferit revizuirii pentru a putea fi aplicat și unor categorii largi de populație, caracterizate prin diferențe culturale accentuate.

Scalele MMPI-PD (*Minnesota Multiphasic Personality Inventory Personality Disorders*) sunt scale ce au derivat din grupul itemilor MMPI pentru a evalua simptomele tulburărilor de personalitate – așa cum le descrie DSM-III, fiind încorporate în MMPI. Ca urmare, pe lângă evaluarea fidelă a tulburării de personalitate, psihologii și cercetătorii pot utiliza și alte scale din MMPI (de exemplu, scala de minciună, de validitate, de defensivitate) pentru analiza validității rezultatelor și a răspunsurilor la alte subscale din acest inventar diagnostic complex.

MMPI-PD *evaluează zece scale: scala 1 – ipohondria; scala 2 – depresia; scala 3 – isteria; scala 4 – devianța psihopatică; scala 5 – masculinitate/feminitate; scala 6 – paranoia; scala 7 – psihastenia; scala 8 – schizofrenia; scala 9 – mania; scala 10 – introversiunea.*

Acestui test i se poate atașa un program computerizat care realizează o interpretare sub formă descriptivă. De altfel, problema cuantificării celor zece scale este lăsată pe planul doi în favoarea obținerii unor profiluri de personalitate care sunt interpretate în context clinic. De exemplu, un pacient cu depresie poate să realizeze scoruri înalte la scala 2 (depresia), dar, de asemenea, poate obține scoruri înalte la scala 7 (psihastenia), ceea ce sugerează că simptomele depresive ale pacientului au o etiologie nevrotică și evoluează în mod cronic. Pacienți cu scoruri înalte la scala 3 (isteria), 4 (devianța psihopatică) și scala 9 (mania) pot fi încadrați, conform DSM-IV, în diagnosticul de tulburare de personalitate, fie de tip antisocial, fie de tip borderline.

Acest inventar de personalitate este atât de complex, încât e un instrument folosit de psihologi pentru analiza de finețe a trăsăturilor de personalitate a subiectului cercetat, fie în scop diagnostic, de cercetare, fie în scop de expertiză în cazuri judiciare.

MMPI 2 este un inventar de autoevaluare cu 567 de itemi la care se răspunde *Adevărat* sau *Fals*. Aplicarea lui durează 60-90 de minute. Pe baza celei de-a doua versiuni (Colligan *et al.*) a Inventarului de personalitate multifazic Minnesota (Morey *et al.*, 1985), Somwaru și Ben-Porath (1995) au dezvoltat scale de evaluare a tulburărilor de personalitate din perspectiva DSM-IV. Ambele inventare au o fiabilitate și validitate bune, iar diverse studii au demonstrat că sunt semnificativ corelate cu alte instrumente de evaluare a personalității. Coroborarea datelor obținute prin evaluarea dimensională MMPI 2 și MMPI 2 PD este utilă în intervenția terapeutică.

SIDP-IV (Interviul structurat pentru tulburările de personalitate DSM-IV)

SIDP-IV (Pfohl *et al.*, 1997) este un interviu semistrukturat de evaluare categorială și/sau dimensională a tulburărilor de personalitate din perspectiva DSM-IV sau ICD-10. Setul DSM-IV conține 101 itemi cotați de la 0 (absent) la 3 (puternic prezent), grupați în 10 domenii; administrarea sa durează 90 de minute. A fost alcătuit inițial pentru DSM-III, iar în prezent se lucrează la o versiune cu 107 itemi ce combină criteriile DSM-III-R, DSM-IV și ICD-10.

SCID-II (Interviul clinic structurat pentru tulburările de personalitate de pe Axa II a DSM-IV)

Este un interviu semistrukturat dezvoltat de First *et al.* (1995) pentru evaluarea categorială și dimensională a tulburărilor de personalitate conform DSM-IV. Cele 119 seturi de întrebări grupate pe tulburări de personalitate, cotate de la 1 (absent sau fals) la 3 (adevărat) sunt asociate cu 119 întrebări-screening cu răspuns *Da* sau *Nu*, precum și cu întrebări legate de tulburarea de personalitate antisocială, pasiv-agresivă și depresivă. Durata de administrare este de 20 de minute pentru chestionarul screening și maximum 60 de minute pentru interviul propriu-zis. Fiabilitatea sa este similară altor interviuri semistrukturate de evaluare a personalității.

DIPD-IV (Interviu diagnostic pentru tulburările de personalitate)

Este un interviu clinic semistructurat (Zanarini *et al.* 1987, 1996) de evaluare categorială a tulburărilor de personalitate conform DSM-IV, alcătuit din 108 seturi de întrebări cu răspuns *Da* sau *Nu*, grupate pe tulburări de personalitate și criterii diagnostice. Aplicarea sa durează 90 de minute. Se cotează criteriile cu 0 (absent), 1 (prezent, fără semnificație clinică), 2 (semnificativ clinic), respectiv tulburările de personalitate – tot de la 0 la 2. Studiile disponibile dovedesc o validitate și fiabilitate bune.

IPDE (Examinarea internațională a tulburării de personalitate)

Este unul dintre cele mai bine fundamentate interviuri semistructurate de evaluare a personalității, pe care o abordează din perspectiva DSM-IV sau ICD-10, categorial sau dimensional (Loranger *et al.*, 1994). Versiunea DSM are 99 seturi de întrebări, iar cea ICD, 67. Cotearea se face de la 0 (absent) la 2 (patologic). Este disponibil un chestionar-screening cu 77, respectiv 59 de întrebări cu răspuns *Adevărat* sau *Fals*, a cărui administrare durează 15 minute și scurtează durata interviului (sub 90 de minute).

6.4. Examinarea dimensională a personalității

În mod clasic, personalitatea a fost evaluată dimensional, iar tulburările de personalitate au fost diagnosticate categorial, această neinspirată separare fiind neproductivă pentru studiul personalității.

Abordarea dimensională pornește de la a defini un număr de dimensiuni comportamentale dispuse gradat pe un continuum și identifică diferențele individuale ca variații cantitative de-a lungul acestui continuum. Această abordare reprezintă o alternativă la abordarea categorială, o perspectivă conform căreia tulburările de personalitate

reprezintă variante dezadaptative ale trăsăturilor de personalitate care trec imperceptibil din normalitate în „anormalitate”, fiind seriate într-un continuum. Au existat multe tentative diferite de a identifica cele mai prototipice dimensiuni care se află la baza întregului domeniu al funcționării personalității normale și patologice și de a le grupa în modele cu ajutorul analizei factoriale (Zuckerman, 1991). Aceste modele recunosc faptul că fiecare dintre noi are multiple trăsături de personalitate mai mult sau mai puțin intense și/sau adaptative, ce variază cantitativ, cu semnificații diferite în situații diferite, nu doar trăsături de personalitate prezente sau absente. Preocupați de identificarea unui suport biologic pentru trăsăturile de personalitate, numeroși psihologi, cercetători și clinicieni au elaborat modele psihobiologice ale personalității, cunoscute ca *modele dimensionale*. Cele mai cunoscute și, deopotrivă, susținute experimental sunt modelele propuse de Eysenck (1965, 1991), Costa și McCrae (1992), Zuckerman (1991, 1994), Cloninger (1987, 1994).

Hans Eysenck a considerat că personalitatea are trei dimensiuni bazale, și anume: psihoticismul (P), introversiunea-extroversiunea (E) și caracterul emoțional-stabil (N) (1991). Ulterior, Paul Costa și Robert McCrae au realizat un test de personalitate cunoscut ca NEO Personality Inventory, test prin aplicarea căruia se obțin scoruri pentru cinci dimensiuni bazale: neuroticism (N), extroversiune (E), franchețea sau caracterul deschis (O), caracterul agreabil (A), conștiințiozitatea (C). Acest model descris de Costa și McCrae este cunoscut în literatură sub numele de „Big Five Model of Personality” (Costa și McCrae, 1992).

Testele dimensionale ale tulburărilor de personalitate sunt alcătuite sub forma unor chestionare de autoevaluare. Cel mai frecvent utilizate sunt MCMI (Inventarul Clinic Multiaxial Millon), NEO-PI-R și TCI (Inventarul de Temperament și Caracter).

MCMI-III (Inventarul Clinic Multiaxial Millon)

A fost precedat de MCMI-II, care a fost ajustat pentru a corespunde clasificării DSM-III-R a tulburării de personalitate. Evaluează trăsăturile durabile de comportament grupate în 10 patternuri fundamentale

de personalitate – dependent, evitant, schizoid, pasiv-agresiv, narcisic, antisocial, isteric, compulsiv, agresiv și defetist – și 3 tulburări de personalitate – borderline, schizotipal, paranoid. Atunci când apar ultimele 3 patternuri, ele indică severitatea celor 10 tipuri fundamentale de personalitate. Acest test evaluează, de asemenea, 9 sindroame clinice de pe Axa I. Versiunile anterioare dădeau rate crescute de rezultate fals pozitive. Este un instrument bun de screening și trebuie urmat de alt interviu semistructurat.

Totuși, studiile continuă să indice faptul că MCMI-II tinde să supradiagnosticheze tulburarea de personalitate, în comparație cu diagnosticul clinic. De aceea, a fost retestat, iar autorii au lansat a treia varianta MCMI-III, care abordează dimensional și categorial personalitatea, tulburările de personalitate, dar și tulburările majore de Axă I din perspectiva teoriei lui Millon și a DSM-IV. Millon postula existența a 3 dimensiuni corespunzând strategiilor de supraviețuire, plăcere-durere, activ-pasiv, sine-ceilalți, și localiza tiparul de personalitate individual în funcție de acestea. Tulburările de personalitate, conform lui Millon, ar reprezenta extremele acestor polarități sau ambivalența acestora, iar tulburările de Axă I – extensii sau accentuări ale tulburărilor de personalitate preexistente. Inventarul de autoevaluare MCMI-III are 175 de itemi cu răspuns *Da* sau *Nu*, grupați în 24 de scale, inclusiv scale de validitate. Aplicarea sa durează 25-30 de minute. Scorurile sunt convertite pe baza unui tabel, rezultând scoruri de evaluare de bază (0-115), a căror valoare de 75-84 reprezintă prezența trăsăturii, iar 85 și peste – patologia. Consistența internă și validitatea sunt bune, se aplică rapid, iar paradigma este clară, dar există o serie de chestiuni legate de interpretarea rezultatelor, mai ales la subiecți care întrunesc criteriile pentru mai multe tulburări de personalitate, având în vedere suprapunerea dintre scalele MCMI-III (Millon, 1997).

DAPP-BQ (Evaluarea dimensională a patologiei personalității – Chestionar de bază)

Este un instrument de evaluare dimensională cu 290 de itemi grupați în 18 dimensiuni de patologie a personalității, derivate prin analiza factorială a datelor menționate în literatură ca elemente prototip

pentru tulburările de personalitate DSM-III. Durează 40-50 de minute, itemii sunt cotați de la 1 (foarte necaracteristic mie) la 5 (foarte caracteristic mie). Fiabilitatea este bună, studiile actuale adună date despre validitatea sa și despre gradul de corelație cu alte instrumente de evaluare a personalității (NEO-PI, PDQ, SCID-II). Deși nu generează un diagnostic de tulburare de personalitate, acoperă aspecte de funcționare interpersonală ce pot fi utile la conceptualizarea cazului clinic, în context terapeutic sau la persoane aflate la limita patologiei de Axă II (Livesey & Jackson, 2008).

NEO-PI-R (Big Five Model of Personality)

Evaluează dimensional personalitatea conform celor cinci domenii majore (neuroticism, extroversiune, deschidere spre experiență, agreabilitate, conștiinciozitate), fiecare cu șase fațete. Este un interviu de autoevaluare cu 240 de itemi, câte 8 pentru fiecare fațetă a personalității, fiecare cotați de la 0 la 4. Aplicarea durează 35-40 de minute. Forma prescurtată conține 60 itemi. Scorurile se însumează pe fațete și domenii, rezultând un profil al personalității care este interpretat și analizat comparativ cu normele furnizate de autori. Fiabilitatea și validitatea sunt bune, iar cele 5 domenii ale personalității din modelul Costa-McCrae sunt corelate cu alte evaluări ale funcționării sociale, precum și cu factori ce influențează prognosticul tratamentului. Instrumentul furnizează conceptualizarea efectului trăsăturilor de personalitate asupra funcționării, în context clinic, iar datele obținute pot ajuta la ameliorarea relației cu pacientul, optimizarea intervenției complexe terapeutice și de reabilitare a acestuia (Costa & McCrae, 1992).

TCI (Temperament and Character Inventory)

Unul dintre principalii autori ai testului este Robert Cloninger (TCI, 1993; TCI-R, 1999) de la Universitatea din Saint-Louis, dar testul a fost construit pe baza studiilor de neurobiologie efectuate de o echipă complexă de cercetători de la aceeași universitate. Modelul celor 7 factori al lui Cloninger se numește *Seven Factors Model*. În ceea ce